

Els noms de les ciències

¿Fins a quin punt és lícit d'usar els noms de les ciències i de les arts per a designar la matèria que estudien o alguns dels elements que resulten d'aquest estudi? Potser ho hauríem de deixar, dient-ho amb paraules de Salvador Espriu, al fibló de cada consciència. Volem dir que no podem tenir la pretensió de fixar uns límits precisos al que és una tendència natural de la llengua —com una de les manifestacions d'una figura de llenguatge que té un nom ben establert: la metonímia—, de la qual, tanmateix, caldria no abusar sense mesura. Així, no ens sembla des- enraonat d'esperar del científic un ús més rigorós i més precís d'aquests noms que no pas del literat o el poeta, que es complau en el joc de les metàfores i que fa del llenguatge no únicament un instrument de comunicació sinó un objecte de continua creació. Per això ens sobta que en un estudi científic recentment publicat, el terme *litologia* que, dit ben curt, és el nom de la ciència que estudia les pedres, sigui usat designant una massa de pedres o roques, i que el terme *paleografia*, que és el nom de la branca de la geologia que estudia la història geològica, sigui usat, en plural, per a designar els conjunts de terrenys que la paleografia hauria d'estudiar.

Ja fa uns quants anys, tocant aquest mateix tema, dèiem que no subscriviem la condemna que algú feia del mot *geografia* usat com a sinònim de *terra*, *país* o *paisatge*, encara que hom esperi de no trobar aquest ús precisament en el llenguatge dels geògrafs. I addueïem alguns exemples anàlegs d'aquesta mateixa tendència, com els de *geometria*, *filosofia* i *química*, usats, respectivament, significant «conjunt de figures geomètriques, arabescos», «darannà davant les vicissituds de la vida» i «producte químic». I, de fet, la relació de casos es podria allargar molt: *botànica*, significant «vegetació» (si no ho recordem malament, usat per Josep Pla), *medicina* significant «medicament» (significat ja admès normativament), *biologia* amb el significat de «vitalitat», *geologia* i *hidrologia* significant les realitats físiques que aquestes ciències estudien, etc. I ja no cal dir *música*, *arquitectura*, *escultura*, *pintura*, etc., termes als quals, malgrat les vacil·lacions dels diccionaris, atribuïm tradicionalment un valor que ultrapassa el de la designació d'unes determinades arts o activitats humanes.

Albert Jané